प्रकाशन : नेपाल अपाङ्ग मानव अधिकार केन्द्र / राष्ट्रिय अपाङ्ग महासंघ नेपाल
प्रकाशन सहयोग :प्लान नेपाल
अनुवादक : महेश्वर घिमिरे
सेटिङ लेअउट : नेपाल अपाङ्ग मानव अधिकार केन्द्र
संस्करण : प्रथम
चित्र : प्रतिज्ञ शाक्य
प्रकाशनको प्रकार : अनौपचारिक जानकारीको लागि
प्रकाशन प्रति : १०००
कभर डिजाइनिङ : क्रिएटिभ एज
सबैको अधिकार : श्रोतले भएसम्म जति सकेको छापि वितरण गर्न सकिने छ ।

क्र.स	विषय	पेज नं.
१.	यो सम्झौतापत्रः	
२.	शब्दले के के बुझाउँदछ ।	
३.	तिनिहरुः	
४.	राज्यले के गर्नै पर्छ ।	
५.	समान हुनेः	
६.	अपाङ्गता भएका महिलाहरुलाई समान व्यवहार गरिनेछ ।	
७.	अपाङ्गता भएका बालबालिकालाई समान व्यवहार गरिनेछ ।	
८.	मानिसहरुलाई अपाङ्गताका बारेमा सूचना दिने ।	
९.	पहुँच पुग्नेः	
१०.	बाँच्ने अधिकारः	
११.	आपतकालको अवस्थाहरुः	
१२.	कानूनद्वारा समान व्यवहार गरिनेः	
१३.	न्याय पाउनेः	
१४.	स्वतन्त्र र सुनिश्चित रहनेः	
१५.	यातना वा अमानविय व्यवहार हुने छैन् ।	
१६.	प्रयोग र शोषण हुने छैनः	

१७.	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई प्रथमतः मानिस हुन भन्ने व्यवहार गरिनेः	
१८.	घुम्ने फिर्नेः	
१९.	स्वावलम्वी जीवन र समूदायको हिस्सा हुनेः	
२०.	हिडडुल गर्नेः	
२१.	आफूले चाहको कुरा भन्ने र सूचनामा पहुँच पुग्नेः	
२२.	गोपनियताः	
२३.	घरबाट र परिवार हुने कुराको सम्मानः	
२४.	शिक्षाः	
२५.	स्वास्थ्यः	

२६.	पुनःस्थापना सेवाका लागि सहयोगः	
२७.	कामः	
२८.	जीवन स्तरः	
२९.	राजनीति गर्न पाउनेः	
३०.	खेलकुद र मनोरञ्जन	
३१.	सूचना	
३२.	देशहरुले मिलिजुलि काम गर्नेः	
३३.	यो सम्झौतापत्र लागू गर्नेः	
३४.	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको अधिकारको समितिः	
३५.	संलग्न देशहरुबाट प्रतिवेदन आउनेः	
३६.	प्रतिवेदनहरुको के हुन्छ ?	
३७.	समिति र देशहरुले मिलिजुली कार्य गर्नेः	
३८.	समितिले अन्य संघ-संस्थाहरु संग कसरी कार्य गर्छः	
३९.	समितिको प्रतिवेदनः	
४०.	संलग्न राष्ट्रहरुको बैठकः	
४१.	सूचना र प्रतिवेदन राख्नेः	
४२.	सम्झौतापत्र हस्ताक्षरः	

४३.	स्वीकृति र अनुमोदनः	
४४.	देशहरुको समूहः	
४५.	कहिले देखि सम्झौता शुरु हुन्छ ?	
४६.	सम्झौता कायम रहनेः	
४७.	फेरबदल र थपघटः	
४८.	यदि एउटा देश सम्झौताबाट बाहिरिन चाहेमाः	
४९.	पहुँच योग्य सूचनाः	
५०.	अन्य भाषाहरुमा यो सम्झौतापत्रः	

□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□

यो केवल पढ्नका लागि सरलीकृत गरिएको महासन्धीको दिग्दर्शन हो । यो कानून भने होइन । यदि तपाईहरु यसमा के–के व्यवस्थाहरु छन् वा देशहरुले कुन दस्तावेजमा सही (हस्ताक्षर) गरे भन्ने जान्न चाहनुहुन्छ भने महासन्धीको पुरै दस्तावेज नै हेर्नुहोस् ।

तपाई यु.एन. ईनेवलको वेवसाईटमा महासन्धिको पूर्ण दस्तावेज प्राप्त गर्न सक्नु हुन्छ ।
www.un.org/disabilities/
महासन्धि पूर्ण दस्तावेजको नाम □□□□□□□□ □□□□ □□□□□□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□ हो । यसलाई तपाईहरुले अपाङ्गता अधिकार सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघिय महासन्धी भन्ने गरेको पनि देख्नु वा सुन्नु भएको होला

यस संस्करणको पृष्ठ ३ र ४ मा यसमा के के छ भन्ने कुराको बुँदागत विवरण छ ।

□□□□ □

□□ □□□□□□□□□□□□

यो सम्झौतापत्रले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई पनि अन्य नागरिक सरह अधिकार रहेको निश्चित गर्न देशहरुले के गर्नु पर्छ भन्ने कुरा तय गरिदिएको छ ।

□□□□ □

□□□□□□□□□ □□ □□ □□□□□□□□ □

- □□□□□□ भन्नाले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई कुराकानी गर्न र सूचनालाई बुझ्न सघाउने विधिलाई जनाउँदछ । उदाहरणका लागि कम्प्युटर, सरलीकृत पाठ्य समाग्री वा ब्रेल..........,
- □□□□□ भन्नाले असमान व्यवहार गरिनु वा तपाईलाई अपाङ्गता भएकै कारण आवश्यक पर्ने परिवर्तनहरू नगरिदिनु ।
- □□□□ भन्नाले कुनै पनि विधिले मानिसहरुले एक आपसमा वातचित गर्नुलाई जनाउँदछ । जसमा साँकेतिक भाषा समेत पर्दछ ।

□□□□ □

□□□□□□□ □□□□

□□ □□□□□ □□□ः

- मानिसहरु आफूलाई लागेको कुरा छनौट गर्न स्वतन्त्र छन् ।
- कसैका विरुद्ध भेदभाव हुने छैन ।

- अन्य कुनै व्यक्ति सरह अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई पनि समाजमा समावेश हुने समान अधिकार छ ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु जे छन् त्यसैको सम्मान हुनेछ ।
- प्रत्येक व्यक्तिलाई समान अवसर हुन्छ ।
- प्रत्येकलाई समान पहुँच हुनेछ ।
- पुरुष र महिलालाई समान अवसर हुनेछ ।
- अपाङ्गता भएका बालबालिका जे जस्तो छन् र जसरी हुर्कन्छन त्यसैमा पूर्ण सम्मान हुनेछ।

□□□□ □

□□□□□□□ □□ □□□□□ □□□□ □

सम्पूर्ण देशहरुले वास्तविक रुपमै अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई समान व्यवहार गरेको सुनिश्चित हुनै पर्छ ।

□□□□□□□□ □□ □□□□ □□□□ □□□□□□ □□□□□ □□□

- नियम र कानून बनाएर अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई उनिहरुको अधिकार दिलाउने र अनुकुल नरहेको कानून भए त्यसलाई परिवर्तन गर्ने छन् ।
- सबै नीतिहरुमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको समानताको अधिकार समावेश गरिएको सुनिश्चित गर्ने छ ।
- यो सम्झौतापत्रको विरुद्व हुने गरी कुनै पनि काम नगर्ने।
- सरकार र तिनका निकायहरुले यस सम्झौतापत्रमा भएका कामहरु गर्नेछन ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई कसैले पनि भेदभाव नगरुन भनेर उनीहरुले सकेसम्म कार्य गर्ने छन् ।
- सबै कुराहरु सबैले प्रयोग गर्न सकिने गरी डिजाईन गर्ने वा यसलाई सजिलै परिवर्तन गर्न सकिने छ भन्ने निश्चित गर्ने ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई मद्दत गर्न नयाँ प्रविधि प्रयोग गर्ने ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई पहुँचयुक्त सूचना दिने जसले उनीहरुलाई मद्दत गर्नेछ ।
- मानिसहरुलाई यो सम्झौता पत्र बारे तालिम दिने ।
- हरेक देशहरुले आफ्नो सामर्थ्यले भ्याएसम्म अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुहरुको आवास शिक्षा र स्वास्थ्य सेवा जस्तो कुराहरुमा पहुँच पुर्‍याउन प्रतिवद्ध छन् ।
- सबै देशहरुले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई कानूनहरु र नीतिहरु बनाउने कार्यमा सहभागी गराउनु पर्छ ।

□□□□ □

□□□□ □□□□□

- देशहरुको कानूनमा सबै व्यक्ति समान छन् र अपाङ्गहरु विरुद्व भेदभाव गर्न पाईने छैन भन्ने सहमत छन् ।

□□□□ □

□□□□□□□□ □□□□ □□□□□□□□□□□ □□□□ □□□□□□□ □□□□□□ □

- अपाङ्गता भएका महिला र केटीहरुलाई विभिन्न हिसाबले असमान व्यवहार हुने गरेको कुरामा देशहरुले सहमति जनाएका छन् ।
- देशहरुले अपाङ्गता भएका महिला र केटीहरुको पूर्ण स्वतन्त्र र समान जीवन हुने कुराको सुनिश्चितताको लागि कार्य गर्ने छन् ।

□□□□ □

□□□□□□□□ □□□□ □□□□□□□□□□□□ □□□□ □□□□□□□ □□□□□□ □

- देशहरुले अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरुको पनि अन्य बालबालिकाहरु सरह अधिकार रहेको र उनीहरुलाई पनि अन्य बालबालिका सरह व्यवहार गरिने कुरा स्वीकार गरेका छन् ।
- बालबालिकाहरुका निमित्त सर्वोउत्कृष्ट के हो त्यो नै सबै भन्दा महत्वपूर्ण सोचको कुरा हुनेछ ।

• आफ्नो जीवनलाई प्रभावित पार्ने कुरामा सुनुवाई हुने अधिकार अपाङ्गता भएका बालबालिकामा निहित रहने कुरा देशहरुले स्वीकारेका छन् । त्यसो हुनुका निमित्त बालबालिकाहरुलाई सहयोग दिईने छ ।

□□□□ □

□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□ □□□□ □

• उनीहरुले यो यसरी गर्नु पर्ने छ ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको जीवनका विषयमा केहि व्यक्तिहरुले सोच्ने तरिकामा परिवर्तन ल्याउने अभियान चलाउने छन् ।

• सबैलाई अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुले के कस्तो कार्य गर्न सक्छन् भनेर देखाउने छन् ।

• सबै बालबालिकालाई अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको समान अधिकारको कुरा सिकाईने छ ।

• अपाङ्ग व्यक्तिहरुलाई सहि ढंगबाट प्रस्तुत गर्ने माध्यम प्राप्त गर्ने छन् ।

• अपाङ्गता सम्बन्धी सचेतना कार्यलाई थप मद्दत गर्ने छन् ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पनि अन्य मानिस सरह अधिकार रहेको कुराको चेतना फैलाउने छन् र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुले के के गर्न सक्दछन् भन्ने देखाउने कुरामा सहमति राख्दै त्यसै अनुरुप कार्य गर्ने गर्छन् ।

□□□□ □

□□□□□ □□□□□□□

• जीवनका सबै पक्षमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुले उचित पहुँच प्राप्त गर्ने कुराको देशहरुले निश्चित गर्नु पर्ने छ ।

• सार्वजनिक भवनहरु जस्तै अस्पताल र विद्यालय अनि यातायातमा उचित पहुँच हुनै पर्छ ।

• सूचना प्राप्त गर्न उचित पहुँच हुनै पर्छ ।

• संकेतहरु सजिलै पढ्न सकिने र ब्रेलमा हुनै पर्छ ।

• धेरै सहयोगी सूचक र साँकेतिक भाषा दोभाषेहरु सार्वजनिक भवनहरुमा उपलब्ध हुनै पर्छ ।

• सार्वजनिक सेवाहरुमा उत्कृष्ट पहुँच कसरी बनाउने भन्ने बारेको निर्देशिका हुनै पर्छ ।

• सेवा दिने जो कोहीले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुका लागि कसरी राम्रो पहुँचको प्रबन्ध गर्ने भन्ने योजना गर्नै पर्छ ।

• पहुँच पुर्‍याउनै पर्छ भन्ने विषयको तालिम दिनै पर्छ ।

• तिनीहरुले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको नयाँ नयाँ प्रविधिमा पहुँच पुग्ने कुराको सुनिश्चित गर्नै पर्छ ।

□□□□ □□

□□□□□□□ □□□□□□□

हरेक व्यक्तिलाई बाँच्ने अधिकार हुनेछ र अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई समेत !

अन्य व्यक्ति सरहै अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पनि जीवन बाँच्ने अधिकार भएको देशहरुले सुनिश्चित गर्नै पर्ने छ ।

□□□□ □□

□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु अन्य व्यक्तिसँगै खतरामा भएको बेला उनीहरुलाई उचित प्रवन्ध मिलाई त्यसबाट रक्षा गर्ने कुराको सुनिश्चित पार्नु पर्ने छ । जस्तै बाढी, पहिरो, भुकम्पका वेला,

□□□□ 12

□□□□□□□□□□□ □□□□ □□□□□□□ □□□□□□

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई पनि अन्य व्यक्ति सरह नै कानूनले सम्मान गर्नेछ ।

• महत्वपूर्ण कुराहरुमा अन्य व्यक्ति सरह नै आफै निर्णय गर्ने अधिकार अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई हुनेछ ।

• निर्णयको प्रकृयामा जतिबेला आवश्यक पर्छ । उचित सहायता प्राप्त गर्ने छन् ।

• यदि उनीहरुलाई साँचै अर्को व्यक्ति उनीहरुको तर्फबाट बोल्न आवश्यक पर्छ भने त्यस्तो गर्नका निमित्त नियम बनाइनु पर्छ । ताकि त्यसो गर्दा उचित तवरत गरिएको सुनिश्चित गरिनु पर्छ ।

[illegible]

• आफ्नै वा प्राप्त गरिएको सम्पति

• आफ्नो कमाई/ पैसामा आफ्नै नियन्त्रण

• अरु व्यक्ति सरह नै सर सापटी लिन सक्ने छन् ।

• उनीहरुको घर-सम्पति वा पैसा उनीहरुबाट खोसिनु हुँदैन् ।

[illegible]

[illegible]

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको अन्य व्यक्ति सरह अदालतमा जाने अधिकार हुनेछ, अरुलाई अदालत लैजाने वा अन्य व्यक्ति सरह अदालतमा के भइरहेछ त्यसमा भाग लिने समान अधिकार हुनेछ ।

• यी अधिकारहरु प्राप्त गरेको सुनिश्चित गर्न उनीहरुले सहायता पाउने छन् ।

• देशहरु सँगै अदालत, प्रहरी र झ्यालखानाका कर्मचारीहरुलाई विषेश तालिम दिने व्यवस्था हुनु पर्छ ।

[illegible]

[illegible]

• अन्य व्यक्ति सरह अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु पनि स्वतन्त्र र सुरक्षित हुनुपर्छ ।

• अपाङ्गता भएकै कारण अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई थुनेर राख्न पाईदैन तर यदि खास कारणहरुले कानूनले नै भन्छ भने त्यसो हुनेछ ।

• यदि अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई थुनिएको छ भने उनीहरुलाई यो सम्झौता पत्रमा भनिए अनुरुप व्यवहार गरिनु पर्छ ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पनि अन्य व्यक्तिहरुलाई जति नै अन्तर्राष्ट्रिय कानूनमा तोकिएको अधिकार हुनेछ । यो सम्झौतापत्रमा ति अधिकारहरुको सूचि उल्लेख गरिएको छैन् तर तिनलाई यसरी समेटिएको छ ।

• अधिकार सम्बन्धमा पहुँचयुक्त माध्यममा सूचना दिइनेछ ।

• अदालतमा स्वतन्त्र सुनुवाईका निमित्त पहुँच र उपर्युक्त सहयोग प्रदान गरिनेछ ।

• उनिहरुको मुद्दा पनि अन्य व्यक्तिहरुको सरह पुनरावलोकन गरिनेछ

[illegible]

[illegible]

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई यातना दिनु वा अमानविय व्यवहार गर्न पाईदैन ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु माथि विशेषत चिकित्सा प्रयोग गर्न पाईदैन (उनिहरु स्वतन्त्र रुपमा सहमत नभए सम्म)

• देशहरुले यस्तो नहोस भन्नका निमित्त हरसम्भव कार्यहरु गर्नु पर्ने छ ।

[illegible]

[illegible]

• देशहरुले अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई घर भित्र र बाहिर हिंसा र प्रयोग हुने वा शोषणमा पर्नबाट जोगाउन नियम र कानूनहरु निर्माण गर्नै पर्छ ।

• देशहरुले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुले प्राप्त गर्ने सेवाहरुमा त्यस्तो किसिमको शोषण नभएको निश्चित गर्नु पर्छ

र त्यस्तो कुराको निरिक्षण गर्नु पर्छ ।

• देशहरुले शोषणमा परेका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई आवश्यक उचित सहयोग र सहायता दिनु पर्छ र उनीहरुलाई सुरक्षित राख्नु पर्छ र त्यस्तो अवस्थाबाट सामान्य अवस्थामा आउन मद्दत गर्नु पर्छ ।

• देशहरुले शोषणको खोजी गर्ने र पत्ता लगाउने उपर्युक्त बाटाहरु निर्माण गर्नु पर्ने छ र शोषकलाई अदालतमा उभ्याउने सुनिश्चित गर्नु पर्छ ।

• देशहरुले महिला र बालबालिका माथि हुने शोषणका बारेमा सोच्नै पर्ने हुन्छ ।

□□□□ □□

□□□□□□□□ □□□□ □□□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□ □□□□□ □□□ □□□□□ □□□□□□□ □□□□□□

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको बौद्धिक्ता र शरीर उनीहरुको आफ्नै हो र त्यसको अन्य व्यक्तिहरुको सरह सम्मान हुनै पर्छ ।

□□□□ □□

□□□□□□ □□□□□□□

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको अधिकार रहने छ ।

• कहाँ बस्ने कहाँ सार्ने भन्ने विषयमा अरु सरह निर्णय लिने ।

• कुनै देशको नागरिक हुने र अपाङ्गता भएकै कारण त्यसको (हरण हुने, खोसिने) छैन् ।

• कागजातहरु जस्तै पासपोर्ट (राहदानी) अरु व्यक्ति सँग जस्तै हुनेछ ।

• कुनै देश छाड्ने जसमा आफ्नै देश पनि ....

• अपाङ्गता भएका बालबालिकाको जाय जन्म पश्चात नाम (पहिचान) को अधिकार रहन्छ । नागरिक हुने अधिकार रहन्छ र यदी सम्भव छ भने आफ्नो अभिभावक को हुन भन्ने जान्ने र उनीहरुबाटै स्याहार सुसार पाउने अधिकार छ ।

□□□□ □□

□□□□□□□□□□ □□□□ □ □□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□

• देशहरुले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको अन्य व्यक्ति सरह कस्तो जीवन बाँच्ने र उनीहरु समुदायको अङ्ग हुने कुराको छनौट गर्न पाउने सुनिश्चित गर्ने छन् ।

□□□□□□□□ □□□□ □□□□□□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□ □□□□□ □□□□□ □□□

• अरुले जस्तै उनीहरुले पनि कहाँ बस्ने भनेर

• अरुले जस्तै उनीहरुले को सँग बस्ने भनेर

• त्यस्तै कुनै खास ठाँउहरुमा बस्दिन भन्ने कुरा जस्तैः होस्टेल

• थुप्रै सहायता सेवाहरु, व्यक्तिगत सहयोगी समेत

• उस्तै सेवा सुविधा जुन अरुले छान्दछन र एकदम राम्रो सेवा प्राप्त गर्ने ....

□□□□□□

□□□□□□ □□□□□□

• देशहरुले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु सकेसम्म स्वतन्त्र रुपमा सम्भव भए सम्म बढि हिडडुल गर्न सक्ने कुरा सुनिश्चित गर्नु पर्छ ।

□□□□□□□□□□□

• हिडडुलका लागि उनीहरुलाई मद्दत गर्ने ।

• यी बस्तुहरुको मुल्य धेरै नहोस भन्ने कुरा निश्चित गर्ने ।

• हिडडुल कसरी गर्ने भन्ने बारेमा तालिम दिने ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको सबै फरक आवश्यक्ताहरुको वारेमा सहायक सामाग्री बनाउने कम्पनीहरुलाई सोच्नका निमित्त लगाउने ।

[illegible]

[illegible]

• देशहरुले अन्य व्यक्ति सरह अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पनि सूचनाको खोजी गर्ने, सूचना पाउने र आफूलाई भन्न मन लागेको कुरा भन्ने अधिकार सुनिश्चित गर्ने छन् ।

[illegible]

तपाईलाई आवश्यक पर्ने ढाँचामा सूचना हुनुपर्छ ।
जस्तै सरलीकृत पाठ्य सामाग्री
साँकेतिक भाषा, ब्रेल र अन्य माध्यममा सूचना दिनु पर्नेछ ।
अरु सेवा दिनेहरुलाई पनि पहुँचयुक्त सूचनाको विषयमा भन्नु पर्ने छ ।
पहुँचयुक्त सूचना दिनको लागि इन्टरनेट लगायतका माध्यमको प्रयोग गरिनेछ ।
सांकेतिक भाषाको प्रयोगमा सहयोग दिने ।

[illegible]

[illegible]

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको नितान्त नीजि जीवनको अधिकार हुने छ र त्यसमा कसैले हस्तक्षेप गर्न पाउने छैन वा त्यसमा कोही पनि बिचमा आउन पाउँदैनन् ।
देशहरुले अपाङ्गता भएका व्यक्तिको व्यक्तिगत सूचना गोप्य रहने कुराको सुनिश्चित गर्नु पर्छ । वा अन्य व्यक्तिहरुको जस्तै सुरक्षित/ गोप्य राख्नु पर्छ ।

[illegible]

[illegible]

• देशहरुले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको विवाह परिवार बसाउने र निजी सम्बन्धको समान अधिकार रहेको सुनिश्चित गर्नु पर्छ ।

[illegible]

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पनि विवाह गर्न र परिवार बसाउने जोडीको सहमति र इच्छा रहँदासम्म समान अधिकार हुने ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पनि कतिवटा बच्चा पाउने, कहिले-कहिले पाउने र इच्छा विपरित स्थाई नियोजन गर्न नपाईने अधिकार रहने छ ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको परिवार नियोजन र त्यस्तो कुराको निर्णय लिन सहयोग पुग्ने सूचना पाउने अधिकार रहने छ ।

• देशहरुले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको बच्चाहरुको निमित्त सहयोग प्रदान गर्ने छन् ।

• अपाङ्गता भएका बालबालिकालाई आफ्नो परिवारबाट छुट्याएर राख्ने विरुद्धको अधिकार रहने छ । देशहरुले अपाङ्गता भएका व्यक्ति र तिनका सन्तानलाई मद्दत गर्नु पर्छ ।

• बालबालिकाको अधिकार पहल हुनेछ भन्ने कुरा देशले सुनिश्चित गर्ने छन् ।

• अपाङ्ग बालबालिकालाई इच्छा विपरित आफ्ना आमाबाबुबाट जबसम्म अपाङ्ग बालबालिकाको हित सर्वोपरि हुने गरी कानूनले भन्दैन तब सम्म अलग गरिने छैन् । बालबालिकालाई उनीहरु वा आमाबुबा अपाङ्ग भएकै कारण अलग्याईने छैन् ।

□□□□ □□

□□□□□□□

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको शिक्षाको अधिकार रहने छ ।

देशहरुले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु मुलधारका विद्यालय जाने अवसरको सुनिश्चिता गर्नु पर्छ र जीवनभर अध्ययन /सिक्ने अवसरलाई उनीहरुले अघि बढाउन सकुन जसले गर्दाः

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई कुनै पनि प्रकारको शिक्षाबाट बाहिर्याइने छैन् ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु अन्य सरह राम्रा स्थानीय विद्यालयमा जान पाउँने छन् र त्यसमा उनीहरुले पैसा तिर्न पर्ने छैन ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको आवश्यक्ता सकेसम्म पूरा भएको हुनु पर्छ ।

• सिकाईका लागि अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई उपर्युक्त सहायता दिनु पर्छ ।

• आवश्यक अनुसार व्यक्तिहरुले ब्रेल र अन्य सञ्चारको तरिका सिक्न सक्छन् ।

• मानिसहरुलाई साँकेतिक भाषा सिकाउनु पर्छ र यसलाई बहिरा समुदायको भाषाको रुपमा हेरिनु पर्छ ।

• बहिरा र दृष्टिविहिन बालबालिकाहरुले उचित शिक्षा पाउनु पर्छ र सिक्नका लागि सहयोग गरिनु पर्छ ।

• शिक्षकहरुसँग सहि सीप भएको निश्चित गरिनु पर्छ ।

• अपाङ्ग बालबालिका र वयस्कलाई शिक्षा निरन्तर लिनका लागि उनिहरुले चाहे अनुरूपको उपर्युक्त सहयोग दिइनु पर्छ ।

□□□□ □□

□□□□□□□□□□

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको उपर्युक्त स्वास्थ्यको अधिकार हुनेछ र स्वास्थ्य सेवाहरुमा, परिवार नियोजन समेत पहुँच हुनु पर्ने छ ।

□□□□□□□□□

• अन्य व्यक्तिहरु सरह अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पनि स्वास्थ्य सेवामा पहुँच सुनिश्चित गर्ने छ ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको अपाङ्गताका कारण आवश्यक पर्ने स्वास्थ्य सेवाको आवश्यक्ता पूरा भएको निश्चित गरिनु पर्छ ।

• मानिसहरु बस्ने ठाँउको नजिकै सेवाहरु भएको सुनिश्चित गरिनु पर्छ ।

• स्वास्थ्य पेशा कर्मिहरुले अन्य व्यक्तिहरुलाई सेवा दिएको सुनिश्चित गर्नु पर्छ ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई स्वास्थ्य र जीवन विमामा विभेद नभएको सुनिश्चित गर्नु पर्छ ।

• अपाङ्गता भएकै कारण मानिसहरुले स्याहार सुसार अथवा आचर गर्न स्वीकार नगर्ने सुनिश्चित गर्नु पर्ने छ ।

□□□□ □□

□□□□□□□□□□□□ □□□□□□ □□□□ □□□□□□

• देशहरुले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई स्वावलम्वी र सकेसम्म स्वास्थ्य जीवनको सुनिश्चित गर्नु पर्छ र शिक्षा, रोजगार र स्वास्थ्य सेवाका लागि यस्तो हुनुका लागि मद्दत समेत गर्नु पर्छ ।

• देशहरुले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको आवश्यक्तामा नजर राखेको कुरा सुनिश्चित गर्नु पर्छ । शुरुवातको अवस्थामै त्यसलाई बलियो बनाउनु पर्छ ताकि उनीहरुले सेवा र मद्दत आवश्यक परे अनुरुप लिन पाउने छन् ।

• यी सेवाहरु सकेसम्म अपाङ्गता भएका व्यक्ति बस्ने ठाँउको नजिक पुग्नु पर्छ ।

• कर्मचारीहरुलाई राम्रो काम गर्न सक्ने गरी तालिम दिइनु पर्छ ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पुनर्स्थापनाका लागि उपलब्ध फरक फरक सहयोग सामाग्री र उपकरण देशहरुले हेर्नु पर्छ ।

□□□□ □□

□□□□

अन्य व्यक्ति सरह नै अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पनि काम गर्ने अधिकार छ ।

देशहरुले अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई काममा लगाउने र लाग्न मद्दत गर्ने धेरै यस्ता कार्य गर्ने छ ।

• कानून बनाई अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई समान व्यवहार र सम्मानित काममा लगाएको सुनिश्चित गर्ने छ ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पनि उचित कामको आधार रहने अनि नीति र ज्याला पाउने निश्चित गरिनु पर्छ ।

• अरु व्यक्तिहरु सरह नै मजदुर संघ/संगठनमा आवद्व हुने अधिकार अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पनि रहने निश्चित गरिनु पर्छ ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु पनि कामको सन्दर्भको कार्यक्रम र तालिमहरुमा जान सक्ने कुराको निश्चित हुनु पर्छ ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुका लागि जागिर गर्ने त्यो भन्दा राम्रो राम्रो जागिर पाउने कुरामा मद्दत गर्नु पर्छ ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्ति स्वयंलाई व्यवसाय स्थापना गर्न मद्दत गर्ने छ ।

• अपाङ्ग कामदारलाई सरकारी, परिषद र अस्पताल जस्तो स्थानहरुमा काम दिईनेछ ।

• कम्पनीहरुलाई अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई जागिर दिन लगाउन मद्दत गर्ने ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुका निमित्त काम गर्न उपर्युक्त स्थल भएको सुनिश्चित गर्ने ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई काम गरि हेर्ने मौकाको सुनिश्चित गर्ने ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई काममा फर्कन मद्दत गर्ने

• देशले विना ज्याला अपाङ्ग व्यक्तिलाई काम लगाईने छैन भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्नु पर्छ ।

□□□□ □□

□□□□ □□□□□

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु र तिनको परिवारको प्रर्याप्त स्तरको र राम्रो बसोबासको व्यवस्थाको समान अधिकार रहने छ । यसमा खानेकुरा, लत्ताकपडा, आवास गृह र सफा पिउने पानी समेत पर्दछ ।

• अन्य व्यक्तिहरु सरह अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पनि जीवनस्तर उकास्न सहयोग प्रदान गरिनु पर्छ ।

• देशहरुले त्यो यसरी निश्चित गर्नु पर्छः

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुका लागि उपर्युक्त सेवा र उपकरण उनीहरुको अपाङ्गता अनुरुप र उनीहरुले धान्न सक्ने मुल्यमा उपलब्ध हुनु पर्छ ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु विषेश गरि बालिका र केटीहरु अति बृद्ध/बृद्धाहरुलाई प्रर्याप्त जीवनस्तरको लागि सहयोग प्रदान गर्नु पर्छ ।

• गरिब अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुले राज्यबाट अपाङ्गता सहुलियतको पैसा समेत प्राप्त गर्ने छन् ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको सामुहिक सार्वजनिक बसोबासको योजनाहरुमा पहुँच हुनु पर्दछ ।

• अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पनि अन्य व्यक्तिहरु जस्तै जागिर सकिए पछिको पेन्सन प्राप्त गर्ने उस्तै मौका/अवसर हुनुपर्छ ।

□□□□ □□

□□□□□□□ □□□□ □□□□□□□

अन्य कोही पनि व्यक्तिहरु सरह नै अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु पनि राजनीतिमा सहभागी हुने अधिकार छ ।

□□□□□□□□ □□□□ □□□□□□□□□□□□□ □□ □□□□ □□□□□□□

- भोट खसाल्न सरल र बुझिने खालको भएको निश्चित गरिनु पर्छ ।
- भोट खसाल्ने कार्य गोप्य भएको सुनिश्चित गरिनु पर्छ ।
- व्यक्तिहरुलाई आवश्यक परेको खण्डमा उनीहरुले चाहेअनुरुप भोट खसाल्नको लागि सहयोगीको स्वीकृत दिईनु पर्छ ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु गैर सरकारी संस्थाहरु र राजनीतिक दलहरुमा संलग्न हुन पाउने कुराको सुनिश्चित गरिनु पर्छ ।

- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुले उनीहरु जस्तै अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुले खोलेको संगठनमा आवद्व हुन सक्ने कुराको सुनिश्चित गरिनु पर्छ ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु चुनावमा सांसद वा पार्षदको रुपमा उठ्न पाउने अधिकार रहन्छ ।

□□□□ □□

□□□□□□□ □ □□□□□□□□□

अन्य व्यक्तिहरु सरह जति सक्यो धेरै अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पनि खेलकुद र मनोरञ्जनमा सहभागी हुन पाउने अधिकार छ ।

□□□□□□□□ □□ □□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□ □□□□ □□□□ □□□□ □□□□□ □□□□□ □□

- चिजविजहरु जस्तै किताव पहुँच योग्य हुनु पर्छ ।
- टि.भि. सिनेमा र नाट्यशालाहरु पहुँचयुक्त हुनु पर्छ ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु त्यस्ता ठाँउहरु जस्तै म्युजियममा जानसक्ने हुनुपर्छ ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिले चाहेको खण्डमा ऊ कलाकार हुने अवसरको अधिकार रहन्छ ।
- नियम र कानूनले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुका लागि जस्तै किताव वा फिलिम जस्ता कुराहरु पहुँचयुक्त हुनु पर्ने कुरामा कुनै बाधा गर्ने छैन् ।
- बहिरा तथा अन्य संस्कृतिको समान हुने छ ।
- साधारण खेलकुदहरुमा सहभागी हुन अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई मद्दत गरिनेछ ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, अपाङ्गता खेलकुद र मनोरञ्जन जस्ता कृयाकलापमा भागलिन सक्षम हुनेछन ।
- खेलकुद र मनोरञ्जन सवालहरु अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई पहुँच योग्य हुनेछन ।
- अपाङ्ग बालबालिकाको पनि बराबर पहुँच हुनेछ ।

□□□□ □□

□□□□□

- यो सम्झौतापत्र लागू गर्ने सवालमा आवश्यक पर्ने सबैखाले सूचनाहरु देशहरुले संकलन गर्नु पर्नेछ ।
- व्यक्तिगत सूचनाहरु गोप्य र नीजि रहनै पर्नेछ ।
- सरकारहरुले उनीहरुले संकलन गरेको सूचना अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुले प्राप्त गर्न सक्ने कुरा सुनिश्चित गर्नु पर्ने छ ।

□□□□ □□

□□□□□□□□□ □□□□□□□□□ □□□ □□□□□□□

यो सम्झौतापत्र लागू गर्न देशहरुले साझेदारका रुपमा कार्य गर्ने ।

[illegible]

- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु समेत सहभागी गराई मिलिजुली काम गर्ने कुरा सुनिश्चित गर्ने छन् ।
- देशहरुले, सूचना आदानप्रदान गर्ने, अनुभव बाँड्ने र तालिम चलाउने कार्यको सुनिश्चित गर्नुपर्छ ताकी सबैले एकदम राम्रो सँग काम गर्न सकुन ।

- देशहरुले (सँगसँगै) मिलिजुली अनुसन्धान/खोजका काम गर्नेछन् । र त्यसमा प्राप्त जानकारी सबैलाई बाँड्नेछन् ।

[illegible]

[illegible]

[illegible]

- सरकारको एउटा निकाय/क्षेत्र हुनेछ । जसले यो सम्झौता कार्यान्वयन लागू भएको विषय हेर्ने छ ।
- यो सम्झौता पत्र कति राम्रोसँग लागू भईरहेको छ भन्ने कुराहरु हेर्ने उपाय हुनुपर्छ ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई यसको कार्यान्वयन कसरी भईरहेको छ भन्ने हेर्ने कुरामा सहभागी गराउनु पर्छ ।

[illegible]

[illegible]

- सबै देशहरुले मिलेर एउटा समितिको चयन गर्नेछन, यो समिति संयुक्त राष्ट्रसंघमा हुनेछ । र तिनले यो सम्झौता लागू भइरहेको कुराको निश्चितता गर्नेछन् ।

[illegible]

[illegible]

- प्रत्येक देशहरुले आफ्नो यस सम्झौता मान्न तयार भएको २ वर्ष भित्र एउटा प्रतिवेदन तयार पारी अधिकार समितिलाई पठाउने छ ।
- त्यसपछि प्रत्येक देशहरुले ४-४ वर्षमा प्रतिवेदन पठाउने छ, त्यसै गरी यदि समितिले मागेको खण्डमा अतिरिक्त (रिपोर्ट) प्रतिवेदन पठाउने छन् ।
- देशहरुले प्रतिवेदनमा के सूचना राख्ने भन्ने बारे निर्णय अधिकार समितिले गर्नेछ ।
- प्रतिवेदन अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको अधिकार के कुरामा अड्किएर रहेको छ भन्ने बारे पनि हुन सक्छ ।

[illegible]

[illegible] ?

- समितिले प्रतिवेदन हेरेर देशहरुलाई सल्लाह सुझाव र काम कसरी गर्न सकिन्छ भन्ने सिकाउँछ । तिनिहरुले थप सूचना पनि माग्न सक्नेछन् ।
- यदि प्रतिवेदन ढिला भएको खण्डमा, समितिले देशहरुलाई चेतावनी दिन सक्छ त्यस

पछि ३ महिनाको समयमा गएर त्यहाँ के भईरहेको छ हेर्न सक्छ ।

- सबै देशहरुले सबै प्रतिवेदन हेर्न पाउँछन् ।
- हरेक देशले सर्वसाधारणले प्रतिवेदन हेर्न पाउने कुराको सुनिश्चित गर्नुपर्छ । र समितिले त्यस बारे के भनेको थियो भन्ने पनि,

समितिले प्रतिवेदनलाई आवश्यक परेको खण्डमा सल्लाह सुझाव र मद्दतको लागि विभागहरु वा विभिन्न संस्थाहरुमा समेत पठाउन सक्छ ।

[illegible]

[illegible]

• हरेक देशहरुले समितिसँग मिलिजुली काम गर्ने छन् र आवश्यक पर्ने कुनै पनि सूचना समितिका सदस्यरुलाई उपलब्ध गराउने छन् ।

• सबै भन्दा राम्रो तरिकाबाट काम हुने कुराको लागि समितिले देशहरुसँग कसरी काम गर्ने/गर्न सकिन्छ भन्ने बारेमा सोच्ने छ ।

□□□□ □□

□□□□□□□ □□□□ □□□-□□□□□□□□□□□□ □□□□ □□□□□ □□□□□

• यो काम पूरा हुनका लागि सबै देशहरु र संघसंस्थाहरु मिलिजुली काम गर्न धेरै महत्वपूर्ण छ ।

• विभिन्न विभागहरु र संघ-संस्थाहरुलाई समितिले उनिहरुको कामको क्षेत्रको बारेमा सल्लाह र सूचनाका लागि बोलाउनेछ ।

• समितिले अन्य मानव अधिकारवादी संस्थाहरुलाई पनि उनिहरुको काम कसरी यो सम्झौतामा उल्लेख भएको कुराहरुसँग मेल खान्छ भन्ने बारेमा प्रतिवेदन लेख्न अह्राउन सक्छ ।

□□□□ □□

□□□□□□□ □□□□□□□□□□

• संयुक्त राष्ट्रसंघको साधारण सभा र आर्थिक तथा सामाजिक परिषदका लागि समितिले हरेक २-२ वर्षमा प्रतिवेदन तयार पार्नेछ । यसमा देशहरुबाट प्राप्त के-कस्तो गरिनु पर्छ भन्ने बारेको कुरा समेत संलग्न हुनेछ ।

□□□□ □□

□□□□□□ □□□□□□□□□□□□ □□□□□

• संलग्न राष्ट्रहरु यो सम्झौतालाई कसरी कार्यान्वयन गर्ने भन्ने विषयमा सोच्न प्राय बैठक बस्ने छन् ।

• पहिलो बैठक सम्झौताको कार्य शुरु भएको छ महिना भन्दा ढिलो नगरीकन बस्नेछ । भविश्यका अन्य बैठक महासचिवले व्यवस्था गर्नेछन् ।

□□□□ □□

□□□□□ □ □□□□□□□□□ □□□□□□□

• संयुक्त राष्ट्रसंघका महासचिवसँग त्यस कार्यको सूचना र प्रतिवेदन रहनेछ ।

□□□□ □□

□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□

• देशहरुले ३० मार्च २००७ देखि संयुक्त राष्ट्रसंघको मुख्य कार्यालय न्युयोर्कमा यो सम्झौतापत्रमा हस्ताक्षर गर्न सक्नेछन् ।

□□□□ □□

□□□□□□□□ □ □□□□□□□□

• यो सम्झौतापत्रमा हस्ताक्षर गरेपछि देशहरुले कहिले यसमा सामेल हुने भन्ने कुराको निर्णय लिन्छन् । त्यो उनीहरुको देशमा सबै कुरा मिलाएर शुरु हुन्छ ।

• अन्य देशहरु जसले यसमा हस्ताक्षर गरेका छन् उनीहरुले पनि यसमा संलग्न हुन पाउँछन् ।

□□□□ □□

□□□□□□□□ □□□□□

• केहि देशहरु आपसमा एकै समूहमा/संस्थामा संगठित छन् जस्तै युरोपियन युनियन ।

• यी संगठन/संस्थाहरुले पनि यो सम्झौतामा सहभागी हुन सक्दछन् र उनीहरुले पनि देशहरुले कुराकानी गर्न भेला हुँदा आफ्ना विचार राख्न पाउनेछन् ।

□□□□ □□

□□□□□ □□□□ □□□□□□□ □□□□ □□□□□ ?

• यो सम्झौतापत्रमा २० देशहरुले सहभागी भएको ३० दिन पछिबाट यो शुरु हुन्छ □□□□ □□

□□□□□□□ □□□□ □□□□□

• देशहरुले यो सम्झौताको कुनै खास महत्वपूर्ण भागहरुलाई लिन सम्झौतापत्र अस्वीकार गर्न पाउने छैनन् ।

□□□□ □□

□□□□□□ □ □□□□□

• कुनै पनि देशहरुले सम्झौतापत्रमा परिवर्तनका लागि भन्न सक्छन् । यसो गर्नलाई उनीहरुले महासचिवलाई लेखेर दिनुपर्छ र महासचिवले अन्यदेशहरुलाई जानकारी गराउँछन् ।

• देशहरुले निर्णय गर्नेछन, यदि उनीहरुलाई भेलाको आवश्यक्ता छ कुरा गर्नको निमित्त त्यस्तो विचारको र त्यसमा यदि सहमत हुनुपर्छ भन्ने ।

□□□□ □□

□□□ □□□□ □□□ □□□□□□□□□□□ □□□□□□□ □□□□□□□

• देशले यस सम्झौताबाट बाहिरिन महासचिवलाई लेख्न सक्छन् । पत्र आएको १ वर्ष पछिबाट उनीहरुको सहभागिता समाप्त हुनेछ ।

□□□□ □□

□□□□□ □□□□□ □□□□□□

• बुझ्न सजिलो हुने संस्करणमा यो सम्झौतापत्र उपलब्ध हुनेछ ।

□□□□ □□

□□□□ □□□□□□□□□ □□ □□□□□□□□□□□□□

• यो सम्झौतापत्र, अरबिक, चाईनिज, अंग्रेजी, फ्रेन्च, रसियन र स्पेनिसमा छापिनेछ र सबै भाषाहरुमा बराबर रहने छन् ।

□□□□

यो कागजात (संस्करण) काम तथा निवृत्तिभरण महाशाखाका निमित्त लेखिएको र साजसज्जा सहित Easy Read @ इन्सपार्चड समिसेन्स पब्लिसिङ्ग लिमिटेड आई.एस.एल ३६६/०७ नोभेम्बर २००७ ले उत्पादन गरेको हो ।

यसमा प्रयोग भएको चित्रहरु भ्यालुइङ्ग पिपुल क्लिक आर्ट कलेक्शनका हुन र अन्त कतै पनि इन्सपार्चड पब्लिसिङ्ग लिमिटेडबाट लिखित रुपमा पूर्व स्वीकृती नलिकन प्रयोग गर्न पाईने छैन् ।

यो कागजातलाई औपचारिक स्वीकृति वा कुनै शुल्क विना नीजि प्रयोग वा संस्था भित्र प्रयोगका लागि कपि गर्न सकिनेछ ।

यो कागजातलाई औपचारिक स्वीकृति वा कुनै शुल्क विना नीजि प्रयोग वा संस्था भित्र प्रयोगका लागि कपि गर्न सकिनेछ ।